

DOKTORI (PhD-) ÉRTEKEZÉS A MAGYAR LÉGIERŐ DOKTRÍNÁJÁT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐKRŐL

2000. november 30-án a ZMNE egyik doktorandusza¹ a cikk társszerzője sikeresen védte meg doktori (PhD-) értekezését. *A magyar légierő doktrínáját befolyásoló tényezők komplex vizsgálata* téma kidolgozásával egy hiánypótló alkotás született.

A nyugati katonai kultúra magyarországi meghonosítása új eszmeiséget követel a doktrínaalkotás területén is; a szövetség követelményeinek, valamint hazánk nemzeti sajátosságainak megfelelő feladatvállalásnak tükröződni kell a légierő doktrínában, ami vezérgondolatként húzódik végig az írásművön.

A doktori (PhD-) értekezés módszeresen tárja elénk mindazt, amit a doktrínaalkotónak végig kell gondolni, amit meg kell vizsgálni, a munka végeredményeként írásban megjeleníteni a feladat sikeres megoldása érdekében.

Sajnálatos, hogy az értekezés nyilvános vitája „belterjesre” sikerült, ugyanis a ZMNE Légvédelmi tanszék és a jelölt együttes erőfeszítése sem volt elegendő a HVK, LVK, SZVK és más katonai szervezetek szakembereinek összetoborzásához. A téma fontossága, az értekezés eszmeisége, a kidolgozás minősége, az ajánlások mindenképpen széles nyilvánosságot igényeltek volna. Különösen sokat meríthettek volna további munkájukhoz a vezérkarok doktrinális alosztályai, amelyek doktrínakidolgozással hivatásszerűen foglalkoznak. Az értekezés lényegének közreadása a nyilvánosság egy más fórumán sokak érdeklődését felkeltheti.

A Bíráló Bizottság elnöke² is hiányolta a külső szakemberek jelenlétét a nyilvános vitát megnyitó beszédében.

Az értekezés egyik hivatalos bírálója — a cikk egyik társszerzője³ — a szerző korábbi munkatársa, akinek alkalma volt a jelölt munkáját kezdettől figyelemmel kísérni, az írásmű elkészítését szolgáló erőfeszítéseit észlelni, a témában készített pályázati tanulmányait olvasni, a doktrína elvi kérdéseivel foglalkozó cikkeit feldolgozni, közvetlenül tapasztalta, hogy Krajnc Zoltán mk. őrnagy a kutatómunkáját nagy szorgalommal, példaszerűen és nagyon komolyan végezte, elért eredményeinek mindenkor kellő nyilvánosságot adva végezte. Az értekezés a végső formájában jelentős alkotás és a magyar doktrína-kidolgozók nélkülözhetetlen kézikönyve lehet.

---

¹ Krajnc Zoltán mk. őrnagy a légvédelmi tanszék egyetemi adjunktusa.

² Dr. Szabó Miklós nyá. vezérőrnagy, egyetemi tanár, DSC, a ZMNE rektora ma már akadémikus.

³ Dr. Hadnagy Imre József alezredes, tanszékvezető, egyetemi docens.

A hivatalos bírálatok egybehangzóak abban a tekintetben, hogy az értekezés egy hiánypótló mű, a doktori szabályzat előírásainak megfelelő, tudományos eredményeket tartalmaz, a jelölt önálló munkája, illetve az értekezés elkészítésével és megvédésével a szerző bizonyította alkalmasságát a további kutatómunkára.

A cikk a doktori (PhD-) értekezés legfőbb gondolatait a szerzői ismertetőt alapul véve adja közre valamint rövidítve a Bíráló Bizottság véleményét ismerteti.

AZ ÉRTEKEZÉS BEMUTATÁSA

A téma kidolgozásának és időszerűségének indokai:

- a Magyar Köztársaság biztonságpolitikai koncepciójának részeként ki kell dolgozni a katonai doktrínát, amelynek integráns részét fogja képezni a légierő doktrínája;
- a magyar katonai szakajtóban a különböző doktrínákkal foglalkozó cikkek, publikációk nem vizsgálták együttesen a légierő doktrínát meghatározó tényezőket;
- a hazai publikációk nem tisztázták egyértelműen a légierő doktrína helyét, szerepét a haderő alkalmazását szabályzó irodalmak rendszerében;
- a doktrínákban leírt elvek, eljárások és ajánlások természetükből fakadóan nem örökérvényűek, nem „kőbe vésettek”, ezért a doktrínakutatásnak és fejlesztésnek folyamatosnak kell lennie, amelynek elméleti háttéréhez az értekezés is hozzájárul;
- a (légierő) doktrínának tükröznie kell a magyar sajátosságokat, ezért a nemzeti légierő doktrínájának kidolgozásánál és folyamatos „*karbantartásánál*” (pontosításánál) szükség van a hazai doktrínakutatások eredményeire is.

A témában folytatott kutatómunka céljai:

- a nemzeti biztonsági, a nemzeti katonai stratégia és a katonai doktrínák kapcsolatrendszerének az összegzése;
- a légierő doktrína helyének, szerepének a feltárása a haderő alkalmazását szabályzó dokumentumok rendszerében;
- a magyar légierő doktrína legfőbb determinánsainak az egységbe foglalása;
- a NATO légi hadviselési elveinek szintetizálása, a magyar légierő szellemi integrációs stratégiájának meghatározásához;
- a NATO légierő doktrínák vezetéssel kapcsolatos nézeteinek az összefoglalása;
- Magyarország katonaföldrajzi tényezői befolyásoló hatásainak a meghatározása a légierő haderőnemi doktrínájára;
- ajánlások megtétele a magyar légierő doktrínájához valamint a folyamatos doktrínakutatáshoz;

Az értekezés felépítése és főbb megállapításai

Az első fejezet címe: *A légierő doktrína helye, szerepe a haderő alkalmazását szabályzó dokumentumok rendszerében*. A NATO-tagállamokban, a fejlett nyugati demokráciákban általánosan elfogadott biztonságpolitikai okmányrendszer részei a nemzeti biztonsági stratégia, a nemzeti katonai stratégia. A hierarchikus struktúra harmadik eleme, a katonai doktrína esetében szakítani kell a doktrína korábbi, a Varsói Szerződés idejében alkalmazott, értelmezésével. A katonai doktrína az az eszköz, amelynek segítségével a nemzeti biztonsági és katonai stratégiában meghatározott célkitűzések megvalósíthatóak a tagállamokban. A doktrínát — a szűkebb értelmezés szerint — egyfajta szabálykönyvként, a teljes fegyveres erők, vagy egy-egy szegmensének alkalmazására, felkészítésére és fejlesztésére vonatkozó alapelvek, iránymutatások összességéként fogható fel, amely nem egy okmányban, hanem az ún. doktrinális irodalmak rendszerében testesül meg. A tágabb értelmezésű megközelítésben egyfajta ismeretrendszerként fogható fel, amely összegzi azokat a hadtudományi ismereteket, amelyeket az adott korszakban a katonai szakma relevánsnak fogad el.

A szövetségben és a tagállamokban, a szűkebb értelmezés szerinti doktrínák formailag lehetnek (had-)műveleti, és anyagra valamint technikai eszközre vonatkozó előírások, szabályok, amelyeket az ún. STANAG-ekben⁴ jelentetnek meg. A vizsgálat tárgyát a műveleti doktrínák képezik, amelyek szabványosítják, és ezzel egységesítik a katonai műveletek során alkalmazott elveket és eljárásokat. Megkülönböztethetünk ún. együttes, környezeti illetve szövetséges doktrínákat. A légierő doktrína környezeti doktrínaként értelmezhető, de megjelenik szövetséges kiadványként is, mint a tagállamok légi hadviselési képességeinek integrálására szolgáló ajánlások, elvek összessége.

A doktrína a légierő szintjén sem egy egységes okmány, hanem a légi hadviselés és a légierő haderőnem adminisztrációjának különböző területeit szabályozó publikációk összessége, amely itt is doktrinális irodalomrendszert képez. Mind a szövetségi, mind a nemzeti légierő doktrinális irodalmak között található egy központi kiadvány, amelyik integrálja a légi hadviselés teljes spektrumát és kiindulási alapot képez a részletesebb irányelveket tartalmazó alacsonyabb szintű publikációk számára.

A legjellemzőbb központi doktrínák főbb tartalmi és formai összetevőit elemezve megállapítható, hogy azonos katonai gondolkodásmód, és hadviselési filozófia mentén alkották meg őket, azonban megfigyelhetőek közöttük tárgyi, strukturális és formai különbségek. Az eltérések fakadhatnak az adott doktri-

---

⁴ Standardisation Agreements — szabványosítási egyezményekben.

na rendeltetéséből is, hiszen egy szövetséges légi doktrínának más a funkciója, mint egy nemzeti légierő doktrínának. Származhatnak abból a tényből is, hogy az összevetés egy adott doktrinális helyzetet tükröz, így elképzelhető, hogy a korszerűbb ismereteket és eljárásokat még nem minden doktrínába dolgozták bele. Differenciákat okozhatnak az ún. nemzeti sajátosságok is, mert a NATO szuverén államok szövetsége, ezért vannak olyan fejezetek (részek), amelyeket valamely nemzet nem fogad el, illetve elképzelhető olyan doktrinális elem is, amelyet valamely nemzet a katonai hagyományai tiszteletéből helyezi még mindig a kurrens doktrína szintjére.

A vizsgált doktrínák főbb tartalmi csomópontjait összegezve és elemezve megragadható a NATO hivatalos légi hadviselési felfogása.

Az *első ilyen súlyponti problémakör* magával a doktrínával, mint a légierő alkalmazásának, fejlesztésének és felkészítésének alap illetve szabályzó okmányával foglalkozik. Meghatározza a doktrína fogalmát, célját, alkalmazását, és elhelyezi a légierő doktrínát a szabályzó dokumentumok rendszerében, és rávilágít arra, hogy mely okmányokkal célszerű együtt alkalmazni. A doktrínát a fegyveres erők alkalmazására vonatkozó — alapelveket, irányelveket és ajánlásokat tartalmazó — szövetséges vagy nemzeti kiadványként értelmezi. A légierő doktrínák pedig a légi hadviselés általános felfogását tükrözik, amelyek ajánlásokat és módszereket adnak a parancsnokoknak a harci alkalmazás különböző eseteire. Fontos információt hordoz a doktrínák struktúrájának a vizsgálata is, így képet kaphatunk a teljes hadviselési felfogásról, a különböző doktrínák közötti kapcsolatrendszerből pedig következtethetünk az alá-fölérendeltségekről, a prioritásokról, a struktúra változásaiból pedig a főbb trendek szűrhetőek ki. Az alapidoktrínák összefoglalják a doktrínakészítés főbb kérdéseit valamint a legjellemzőbb meghatározó tényezőket.

A *második kérdéskör* nemzeti doktrína esetén az adott nemzet és a háború viszonyát, a szövetséget érintően pedig a NATO háborúról vallott filozófiáját összszegzi. A doktrína leírja az állam (szövetség) nézeteit a lehetséges háborúk jellegről, formáiról (a konfliktus spektruma), továbbá tisztázza a háború szintjeit és elveit, valamint elhelyezi a fegyveres erőket — benne a légierőt — a nemzetbiztonság garancia-rendszerében. Tulajdonképpen itt található az állam (szövetség) légi hadviselési koncepciója és a háború légi komponensének a jellemzői. A háborúfelfogás a doktrinális irodalmak lényeges eleme, hiszen a különböző okmányokat meg kell feleltetni a háborúról vallott alapvető elveknek. A légi hadviselésről vallott gondolkodásmód is — a háborúértelmezéshez hasonlóan — folyamatosan fejlődik, a kurrens doktrínákban mindig a legáltalánosabban elfogadott felfogás található.

A doktrínák *harmadik fő tartalmi területe* a légierő vezetésének és irányításának a kérdéseivel foglalkozik. Meghatározza a vezetés és irányítás fogalmát,

típusait és szintjeit. Megadja és magyarázza a vezetés alapelveit, leírja a vezetési folyamatot valamint a vezetési és irányítási szervezetet, a különböző szintű parancsnokok jogosultságait és köteleit. Bemutatja az erők kijelölésének, az erő-kifejtés elosztásának, az átalárendelésnek és a támogatásnak a főbb folyamatait. A tárgyalta doktrínák a vezetés szerepét kiemelten kezelik.

A doktrínák *negyedik területe* a légierőt írja le, mint a fegyveres erők egyik haderőnemét. Tisztázza a légierő fogalmát, meghatározza jellemző tulajdonságait, erős és gyenge oldalait valamint alkalmazásának főbb törvényszerűségeit béke- (megőrzés, fenntartás, teremtés), válságkezelés és háború időszakára. Tartalmazza a légtér katonai felhasználásának és ellenőrzésének a rendjét illetve a légtérben folyó fegyveres küzdelemről vallott nézetek szintézisét.

Az *ötödik rész* a légierő által alkalmazható hadműveletek céljával, típusaival és főbb tartalmi elemeivel foglalkozik. A műveletek kategorizálása és tartalma döntően azonos a tárgyalta dokumentumokban, de megfigyelhetőek kisebb vagy nagyobb eltérések is. Ezek azonban nem olyan mérvűek, hogy ne hordoznák magukban az azonos vagy közel azonos gondolkodásmód ismérveit.

A légi doktrínák elemzése után levont következtetések:

- a vizsgált okmányok hadműveletei formailag és tartalmilag alapvetően megegyeznek. Az AP-3000, az LDv.100/1, az AFDD-1. — mint nemzeti, környezeti a légierőre vonatkozó alapokmány — a nemzeti érdekek érvényesítésének katonai, a légierő alkalmazását leíró forgatókönyvét adja meg, míg az ATP-33 (B), az AJP-3.3 — szövetségi, környezeti doktrínák — a NATO harcászati repülő-erőforrások alkalmazását szabályozza, a nemzeti erőfeszítéseket integrálja, ezért a hadműveletekben jelentős eltérés nem is lehet;
- egyetlen doktrína sem ragadható ki az ajánlások egész spektrumát átfogó doktrinális irodalom rendszeréből. Az adott témakörből a teljes képet valamennyi dokumentum együttes tanulmányozásával kaphatjuk meg;
- a német légierő Ldv.100/1 jelű dokumentuma jól példázza, hogy a nemzeti sajátosságok figyelembevétele nem jár szükségszerűen elvi kompromisszumokkal;
- tendenciának tekinthető, hogy az USA légierő doktrínáiban jelentkező új kategóriák, fogalmak és eljárások kis fáziskéséssel megjelennek a NATO-dokumentumokban is. Például az AFDD-1 alapidoktrína már nem *légierőről* és *légi műveletekről* ír, hanem *légi- és űrerőről*, valamint *légi- és űrműveletekről* majd ezek után megfigyelhető, hogy az AJP-3.3 szövetségi doktrína is ezeket a kategóriákat használja;
- a vezetés-irányítás szempontjából jól elkülöníthetőek a nemzeti és szövetséges doktrínák, hiszen a multinacionális, összhaderőnemi műveletek tervezése, szervezése és végrehajtásának a vezetése a parancsnokok számára specifikus követelményeket támasztanak;

- a globális szembenállás megszűnése után a légierő doktrínákban is megfigyelhető trend, hogy a fenyegetettségen (veszélyeztetettségén) alapuló haderőmodellt felváltotta az ún. képességalapú fejlesztési gyakorlat, így például az USA légierő a technológiai-technikai fölényen alapuló képességek kialakítására helyezi a hangsúlyt;
- a hazai doktrínafejlesztés területén gondot okoz, hogy nem teljesen nyílt rendszerben folyik, a doktrínaírásban közvetlenül nem érintett szakemberek a *nyers* változatokat nem véleményezhetik széles körben. Célszerű lenne adaptálni az amerikai metodikát, amely szerint a doktrínáknak az első, második stb. ún. *draft* változatát a világhálón mindenki számára hozzáférhetővé teszik, így lehetővé válik a széleskörű szakmai közvélemény számára is a reagálás és az esetleges javaslatok megtétele. Így a doktrínák megalkotása során rendkívül nagy szellemi kapacitásokat mozgósíthatnának, és nemcsak egy szűk csoport elgondolása érvényesülne;
- a nemzeti sajátosságokra való hivatkozás ürügyén az uralkodó (általánosan elfogadott) katonai kultúrától eltérő tartalmi elemek beépítése a nemzeti doktrínába fogalmi káoszt, értelmezési nehézségeket és a végrehajtás során hatékonyságromlást okozhat;
- a doktrínafejlesztés utóbbi két évében, már túllépve a kezdeti nehézségeken, elkezdődött a régi szabályzatok leváltása egy szellemiségében új, NATO-elveken alapuló doktrínarendszerrel. Ez a folyamat várhatóan hosszabb időszakot ölel fel, nagy munkát, körültekintő adaptációs tevékenységet, kiterjedt hazai kutatásokat igényel;
- valószínűsíthető, hogy a fejlesztések a kompatibilitási készségek megteremtése csak fokozatosan, nem egy ütemben, nem a haderőnem teljes vertikumában és hierarchiájában valósul majd meg, ezért a doktrínális irodalmakban szabályozni kell a még együttműködésre képtelen (nem interoperábilis) komponensek alkalmazásának a kérdéseit is;
- olyan új légierő-elméletre van szükség, amely kisebb, de rugalmasabb erők alkalmazását támogatja.

Ez a fejezet tárgyalja a stratégia- és doktrínaalkotás magyarországi helyzetét. Áttekinti a formálódó hazai biztonságpolitikai okmányrendszer főbb tartalmi elemeit, egymáshoz való viszonyukat valamint a doktrínafejlesztés jelenlegi állapotát.

A Magyar Köztársaságban tervezett dokumentumrendszer alapjaiban megfelel a NATO-tagállamok ez irányú gyakorlatának. A biztonsági architektúra csúcsszabályzója a biztonság- és védelempolitikai alapelvek, amely kiinduló alapul szolgál a kormányzati kompetenciába tartozó biztonsági és katonai stratégia kidolgozásához. A doktrína kidolgozási sorrendje felborult, hiszen nem készültek el a magasabb szintű okmányok, ezért azok nem szolgálhattak irányelvekként az alacsonyabb szintű dokumentumok számára. Így törvényszerűen a

kidolgozó, fejlesztői munka párhuzamosan folyik, ami fokozott párbeszédet és koordinációt igényel az egyes munkacsoportok között.

A magyar légierő perspektivikus alap- illetve hadműveleti doktrínájának struktúrájára, tartalmi követelményeire vonatkozó javaslat:

Az *első részben* honvédelmünk törvényi alapjait, a biztonság- és védelempolitikai alapelveknek, a biztonsági és a katonai stratégiának egy rövid összefoglalóját, összegzett lényegét kell megadni. Ez azért fontos, mert a doktrínának — mint a haderőnem önálló, legmagasabb szintű szabályzó okmányának — tartalmaznia kell minden olyan lényeges információt, ami az alkalmazás minden lehetséges körülménye között iránymutatást biztosít a haderőnem valamennyi tagja számára. Ebben a részben jelenhet meg az ország és a fegyveres erők viszonyrendszere, tisztázhatók a háború, a válsághelyzetek és a békeállapot katonai feladatai. Mindezek alapján meghatározható a légierő rendeltetése és feladatrendszere. Itt kerülhetnek ismertetésre a válságkezelési, a háborús és békeműveleti alkalmazás alapelvei. Mindezeket túl szükséges a légierő alkalmazási elveinek, szabályainak és törvényszerűségeinek hadtörténelmi — a lehetőség szerinti magyar — példákkal való igazolása.

A *második részben* célszerű meghatározni a doktrína fogalmát, szintjeit és funkcióit, megjelölni helyét a hierarchikus szabályzó okmányrendszerben. Ez a rész adja meg a kapcsolódó okmányokat is, amelyek együttes tanulmányozásával kapható kép a légi hadviselés teljes spektrumáról.

A *harmadik rész* tartalmazza a légierőről, mint katonai szervezetről és mint haderőnemről valamint a légtérben folyó fegyveres küzdelem törvényszerűségeiről vallott nézetek szintézisét. Mivel a vezetés és irányítás kérdésköre döntően befolyásolja a fegyveres küzdelem kimenetelét, ezért az ezzel kapcsolatos főbb kérdéseket — a fejezet részeként vagy akár önálló fejezetként — kiemelten kell kezelni.

A *negyedik rész* — a doktrína legnagyobb terjedelmű része — tartalmazza a hadműveleti alkalmazás formáinak konkrét leírását. Ebbe a részbe célszerű bedolgozni a Magyar Honvédség Légierő számára prognosztizálható műveleti formák fogalmát, tartalmát, erőforrásait és a végrehajtás speciális követelményeit.

Az *ötödik részben* lehet tisztázni a légierő és a szárazföldi haderőnem együttes, összhaderőnemi alkalmazásának főbb elveit valamint — szövetségi viszonyok között — a nemzeti és a szövetségi erőfeszítések integrálásának szabályait. Természetesen az összhaderőnemi és szövetséges alkalmazás kérdéseit az együttes és szövetséges doktrínáknak kell teljes részletességgel tartalmazniuk.

Mivel a doktrínában célszerű meghatározni a kiképzés és felkészítés rendjét, főbb irányelveit, ezért a *hatodik részben* — ami akár a doktrína melléklete is lehet — a reális katonai, a légtér felhasználó képességek kialakítása céljából célszerű rögzíteni a kiképzés, a felkészítés általánosan megfogalmazott, hosszú távú követelményeit.

Természetesen a doktrína elvei, szabályai folyamatos pontosításokat igényelnek, amiknek azonban folyamatosan, tudatosan és célirányosan kell lezajlaniuk, ezért a dokumentumnak a permanens doktrínakutatás céljait, főbb területeit, a kutatási eredmények beépítésének mechanizmusát is szükséges tartalmaznia.

A Magyar Honvéd Légierő doktrínáját meghatározó tényezőket csoportosíthatjuk. Az első csoportba a magyar nemzeti meghatározókat, a másikba pedig a NATO szövetségi tagságunkból levezethető követelményeket rendezhetjük be.

A *nemzeti determináns* összetevők vizsgálatánál kiinduló alapként fogható fel, hogy a haderő — benne a légierő — a biztonságpolitika végső eszköze. Ebből következően a feladatrendszere a nemzeti értékeket megjelenítő, a nemzeti érdekeket érvényre juttató nemzeti stratégiákból vezethető le. A nemzeti determinánsok közül elsőnek a Magyar Honvédség Összhaderőnemi Doktrínájára, azon belül is a hadművelési alkalmazási formákat, a vezetés-irányítás valamint a logisztikai támogatás fő kérdéseit tárgyaló fejezetekre fókuszálja a figyelmemet. A haderő minőségi fejlesztését megelőző, átmeneti időszakban azonban fontos determinánsnak tekinthető a légierő jelenlegi állapota, harci képességének helyzete is, a múltból örökölt lehetőségek korlátaival együtt. A fegyveres erők fő feladata és felelőssége a jövőben továbbra is a haza fegyveres védelme lesz, amit elsősorban a Magyar Köztársaság területén és légtérben kell megvalósítani. A haza védelme érdekében végrehajtandó műveleteket döntően befolyásolja a Magyar Köztársaság katonaföldrajzi helyzete, ezért ezt a kérdést is a doktrína determinánsai közé tartozónak tekinti.

A légierő doktrína legfontosabb *szövetségi determinánsai* a NATO stratégiai koncepciója, a légi hadviselés doktrinális felfogása, a légierő vezetésének specifikumai valamint a NATO összhaderőnemi doktrínája. A felsorolt determinánsok közül a stratégiai koncepció és a különböző doktrínákban valamint a legfrissebb kutatási eredményeket tartalmazó hadtudományi folyóiratokban megtalálható légi hadviselési elméletek szintetizáló elemzésével irányelveket képezhetünk a magyar doktrína számára.

Az első fejezetben van még szó a katonai doktrína kidolgozásának folyamatáról és a doktrína szintjeiről.

A második fejezet *A magyar légierő doktrínájának szövetséges meghatározói* címet viseli.

A fejezet először, a szövetséges doktrína-determinánsok közül az Euro-atlanti Tanács 1999. április 23–24-i washingtoni ülésén elfogadott *A Szövetség Stratégiai Koncepciója* című okmányt vizsgálja. Röviden összegzi a dokumentum főbb tartalmi egységeit, összefoglaló táblázatban mutatja be a koncepció struktúráját, valamint az egyes részek leglényegesebb megállapításait.

Rendszerbe foglalja a stratégiai koncepcióból adódó, a magyar légierő doktrína fejlesztését érintő tényezőket, amelyeket elsősorban a koncepciónak a *szövetség*

feladatrendszerét, a haderő fejlesztés irányelveit valamint a feladatok sikeres végrehajtását biztosító *katonai képességeket* leíró részeiből adaptálhatjuk. A koncepcióból levezetett követelmények a légierő doktrínára sokszor csak indirekt módon hatnak, egyfajta jövőképet festenek a szövetség perspektivikus védelmi, válságkezelő és békeműveleteinek stratégiai környezetéről valamint a végrehajtásukat biztosító, megkövetelt katonai képességekről. Reálisan nézve a légierőnk csak hosszabb idő után fog feltétel nélkül megfelelni a koncepcióból levezethető követelményeknek. A NATO működésének egyik alapelve, miszerint egyetlen szövetségesnek se kelljen egyedül a saját nemzeti erejére támaszkodnia az alapvető biztonsági kihívások kezelésében, azonban *az elrettentéshez, a kollektív védelemhez valamint a teljes spektrumú feladatok végrehajtásához megfelelő katonai képességek fenntartásában minden tagállamnak részt kell vennie!* Ezek a képességek integráltan jelennek meg, az egyes nemzetek szerepének és felelősségének megfelelő súlyozással.

A koncepció egyik legfontosabb része: az *Irányelvek a szövetség haderejére* című rész tartalmazza az integrált haderő kulcsfontosságú tulajdonságait és sajátosságait, általános érvényű kereteket nyújt a fegyveres erők szervezésére, a kialakítandó főbb képességeire valamint az alkalmazás és felkészítés legfontosabb kérdéseire. A felsorolt kulcsfontosságú sajátosságok egy része azonban csak közvetve hat a magyar légierő hadművelet-elméletére, beleértve a hadműveleti és harcászati doktrínákat is.

A stratégiai koncepció *az integrált haderő kulcsfontosságú tulajdonságait* továbbbontja, részletesen megjeleníti a Szövetség fegyveres erőivel szemben támasztott követelményrendszert is. E követelmények szintén a politika szintjén fogalmazódtak meg, egy részük a nemzeti légierő doktrínáktól magasabb szintű szabályzóknak, fejlesztési terveknek adhatnak kiindulási alapot. Azonban néhány ún. részletes követelményt — ha csak távlatilag is valósítható meg teljes mértékben — célszerű a magyar légierő doktrínákba is bedolgozni, illetve ezek a követelmények kell, hogy jelentsék az elkövetkező időszak hadtudományi kutatásainak az alapját, amennyiben a NATO hiteles és egyenjogú tagjai akarunk lenni hosszabb távon.

A dokumentum alkotói csak úgy tartják teljesíthetőnek a jövő század kihívásaiból fakadó feladatokat, ha a Szövetség fegyveres erői ezeknek a kívánalmaknak megfelelnek, amely egyértelmű minőségi követelményeket támaszt a Magyar Honvédség légereje számára.

A stratégiai koncepció analizálásának eredményeként a légierő doktrínára, valamint a korszerű hazai légierő-elméletre vonatkozó főbb következtetések:

- a légierőnek, mint biztonságpolitikai eszközrendszernek a jövőbeni feladatai három fő csoportba sorolhatók:
  - az ország fegyveres védelméhez kapcsolódó feladatok;
  - az ENSZ Alapokmányával összefüggő feladatok;
  - humanitárius feladatok.

- a magyar katonai képességek — ez különösen igaz a légi hadviselési képességekre — pillanatnyilag erősen korlátozottak, azonban az előttünk álló haderőfejlesztési program fokozatos megvalósításával várhatóan a képességeink is fokozottabb mértékben integrálódhatnak a közös, szövetséges képességekbe;
- e képességek nem csak a fegyverrendszerek, a haditechnika lehetőségeiből vezethetők le, hanem jelentős részét képezi az ún. *szellemi* oldal is, amely a humán erőforrás általános tulajdonságaival, a felkészültséggel, a szervezeti struktúrával stb. jellemezhető. Tehát, ha a személyi állomány mind jobban elsajátítja a NATO-elveket, ha egyre többen lesznek képesek megfelelő szinten kommunikálni angolul, és ha a Szövetségben honos módszereket illetve eljárásokat alkalmazzuk a NATO-ban bevált szervezeti struktúrákban működve, akkor jelentős mértékben növekednek a magyar haderő megkövetelt képességei;
- az előzőek logikáját követve a mindenkor hatályos magyar légierő doktrínának kell a szellemi bázisát jelentenie a személyi állomány felkészítésének a Szövetség lehetséges feladatainak a teljes skálájára;
- a nemzeti doktrínák szintjén meg kell jelennie az egységes, (NATO-kompatibilis) hadművelési tervezési elveknek és módszereknek;
- a délszláv háborúk és válságok bebizonyították, hogy a szövetség egyik legfontosabb perspektivikus misszióját jelentő válságkezelő és különböző békeműveletek sokszor nagyobb erőfeszítéseket igényelhetnek, mint a totális fegyveres konfliktusok, ezért erre a feladatra is alaposan fel kell készülniük a nemzeteknek, így a magyar légierő doktrinális irodalmában is célszerű a békeműveleteknek, a válságkezelésnek a szövetségben elfogadott elveit és módszereit belefoglalni;
- a békeműveletekben való aktív részvétel alapfeltételének tekinthető a válságkezelő képességek kialakításának és fenntartásának a kérdésköre, ezért e képességeknek a megteremtése kiemelt elméleti és gyakorlati feladatot képez a légierővel foglalkozó szakemberek számára;
- a teljes magyar haderőnek át kell vennie a Szövetségben szabványosított készenléti, készségi rendszert, a csapatok besorolását és készenléti idejét már a NATO-ban alkalmazottaknak megfelelően kell végrehajtani.

A szerző szintetizálja a Szövetség légi hadviselési elveit. A vizsgálatait a légierővel foglalkozó főbb eszmerendszerekre, a légierő hadművelési alkalmazására és a NATO-légierők vezetési filozófiájára összpontosítja.

A légierővel foglalkozó főbb nézetrendszerek eszenciájának a megragadását három fő szempont szerint csoportosítva elemezi a *légierő koncepciókat*, a *légierő-elméleteket* valamint magát a *légierőt*, mint a légi hadviselést végrehajtó szervezetet vizsgáló tételeket.

Meghatározza a *légierő-koncepciót*, amely a légi hadviselés végrehajtására létrehozott (létrehozandó) erő- és eszközrendszer működtetésének a fő kérdéseit, alapve-

tő működési módjait a haderő többi komponensével való viszonyrendszerében vizsgálja. Röviden összegzi az önálló, az együttműködő, és a szovjet típusú légierő-koncepció lényegét. A NATO-országok jelenlegi gyakorlatában alapvetően az önálló, haderőnként funkcionáló légierő-koncepció érvényesül, azonban minden doktrinális irodalomban nyomatékosítják, hogy a fegyveres küzdelemben a siker csak a nemzetek és a haderőnemek együttes erőfeszítésével érhető el. Az önálló légierő és az egyre erősödő összhaderőnemi illetve a multinacionális szemlélet szellemisége át- és áthatja a légi hadviseléssel foglalkozó összes NATO légi doktrínát.

A *légierő-elmélet* azt vizsgálja, hogy a légierő miként tudja elősegíteni a háború (fegyveres küzdelem) politikai céljainak az elérését, más megfogalmazásban azt, hogy a légierő által végrehajtható cselekmények hogyan transzformálhatóak át politikai eredményekké.

A légierő-elmélettel foglalkozó kutatások a légi doktrínák fejlődésének egyik fő motorjának tekinthetők, amelyek elemzését és rövid összehasonlítását — először a hazai szakirodalomban — Robert A. Pape amerikai politológus módszere szerint történt. Elemezte a légi hadviselés hőskorától napjaink legjelentősebb teóriáig az elméleteket, és egy táblázatban foglalja össze. Jól érzékelhető, hogy a légierőt a biztonságpolitika egyik legfontosabb eszközének tekintik a politikai célok elérése érdekében. Érzékelteti, hogy a légierő-elmélet modern művelői (Warden, Boyd, Meilinger) milyen jelentős hatással vannak a légi doktrínákra és így a légierő gyakorlati alkalmazására.

A Szövetség légi hadviselési filozófiájának feltárásához, a NATO-légierők alkalmazási elveinek, hadművelési alkalmazási formáinak elemzéséhez célszerű kiindulási alapként kezelni azt, hogy a szervezet miként határozza meg magát a légierőt, hogyan helyezi el azt a hadviselést végrehajtó erők és eszközök rendszerében. Az elemzések eredményeként megállapítja, hogy képesség- és szervezatorientált légierő-felfogás terjedt el a NATO-ban. A szervezatorientált megközelítés a légierőt a fegyveres erő egyik haderőnemeként kezeli, amelynek rendeltetése a háború, a fegyveres küzdelem légi összetevőjének, a légi hadviselésnek a végrehajtása. A képességorientált megközelítés szerint a légierő egy képességet, egyfajta hatalmat jelent, ami biztosítja a továbbítási és tevékenységi szintérenként értelmezett légtér katonai céllal történő felhasználásának a lehetőségét.

A meghatározás jól feloldja a NATO-n belüli eltérő hadsereg- és légierő-szervezésekből fakadó ellentmondásokat azáltal, hogy a földön települt repülő- és légvédelmi erők (air force) képességeit — a légtér katonai célú felhasználásával — katonai erőként (air power) értelmezve kivetítik a légtérbe.

A Szövetségben elterjedt a katonai szervezetek, működési folyamatok rendszerszemléletű megközelítéssel történő vizsgálata szerint a légierőt az anyag-, illetve az információ feldolgozási folyamatok alapján vezetési-irányítási és működési (harci) alrendszerekre tagolják.

A légierő-felfogással kapcsolatos főbb következtetések:

- A szovjet légierő-koncepcióból következően a magyar légierő jogelődjét jelentő (honi) légvédelmi csapatok képességei nem a klasszikus légierőnek megfelelően lettek kialakítva. Megállapítható, hogy a légierő lehetséges feladatrendszeréből a légvédelmi feladatokra helyezték a hangsúlyt, amellyel meghatározták a hazai elméleti kutatások fő irányait is, ami azt eredményezte, hogy nem alakult ki Magyarországon a légierőben való gondolkodás kultúrája!
- hazánkban is az önálló — haderőnként funkcionáló — légierőt célszerű megvalósítani, mert csak úgy tud kialakulni a megkívánt gondolkodásmód, amely elengedhetetlen, hogy a Szövetségben az elvártaknak megfelelően tudjunk tevékenykedni békében és háborúban egyaránt;
- a képesség- és szervezatorientált légierő-közelítés terén, az oktatás és a képzés segítségével, valamint az ilyen témájú szakmai publikációk közzétételével erősíteni szükséges a képességorientált légierőben való gondolkodásmódot;
- a légierőt döntően légi hadviselési képességként értelmezik, amely tükröződik az összes doktrínában és megszünteti az esetleges diszharmóniákat, amelyek az egyes tagállamok eltérő haderőszerkezési-modelljéből fakadhatnak.

A NATO-légierő hadműveleti alkalmazási formáinak konkrét elemzése előtt leszögezi, hogy a Szövetség elvei és a hazánkban régebben uralkodó hadviselési felfogás alapjaiban különböznek egymástól.

Az értekezés bemutatja a NATO-ban preferált *manőverező hadviselés* és a szovjet iskola szerinti ún. *felőrlő háborúzás* közötti különbséget, amely jelentős befolyással bír magára a doktrínára és benne a légi műveletek belső tartalmára is. A szövetségben az alkalmazható műveleti formák állandó fejlődésen mennek keresztül a potenciális harci környezet változásainak függvényében. A légi műveletek filozófiai alapját a képességként értelmezett légierőnek, az adott cél elérését leghatékonyabban biztosító szerepkörökben való alkalmazása jelenti. A légierő mai nyugati teoretikusai szerint a légierőt a háború politikai céljai elérése érdekében a légtér ellenőrzése, az erő alkalmazása, az erő kifejtés fokozása és az erő támogatása (fenntartása) szerepkörökben célszerű alkalmazni.

A légierő hadműveleti struktúrájáról vallott NATO-beli nézetek szintézisének sarokkönek tekinthetjük, hogy a fegyveres küzdelmet összhaderőnemi nézőpontból szemlélik, a sikert, a háborús győzelmet csak mindhárom haderőnemi együttes erőfeszítésével tartják elérhetőnek. Azonban az elemzés, a tervezés és a felkészítés elősegítése céljából — lefolyásuk színtere (dimenziója) és jellege szerint — szétválasztják a haditevékenységeket.

A politikai célok elérését biztosító légi műveletek felosztása, tipizálása rendkívül differenciált a szövetséges és a vezető tagállamok nemzeti légi doktrínáiban, azonban a leglényegesebb hadműveleti alkalmazási formákban elvi azonosság tapasztalható.

A Stratégiai légítámadás, avagy a légierő szerepe stratégiai perspektívában című

rész elemezi a kurrens, fegyveres konfliktus-felfogást, felhasználva a legfrissebb amerikai kutatási eredményeket. Bemutatja a *hagyományos* (szárazföldi) háború-felfogást és a légierő által preferált ún. *modern* teóriát. Röviden vázolja a stratégiai légitámadás egyik legfontosabb elemét, a Warden-i célpont-kiválasztási elméletet.

Tézisszerűen összegezi a légi szembenállási műveletek célját, tartalmát, a részműveletei lényegét, a légtérelőzítés fő kérdéseit. Az erő alkalmazása szerepkörben végrehajtott felszíni erők elleni műveletek elemzése során áttekinti a mai, korszerű műveletek kialakulásának az előzményeit, a korszerű légi lefogási és közvetlen légi támogatási műveletek célját, tartalmát, sikeres alkalmazásuk feltételeit.

A felszíni erők elleni hadműveleti alkalmazási formák elmélete az utóbbi évtizedben jelentős változásokon ment át, amelyek fő mozgatórugói:

- a fegyveres konfliktus felfogásában történt változások;
- az egyre jelentősebb szerepet kapó válságkezelési feladatoknak való mind jobb megfelelés igénye;
- a prognosztizált harcmező változásai, a *nonlineáris harcmező* megjelenése;
- a harcászati vezetést és irányítást támogató információs rendszereknek a fejlődése valamint az egyre pontosabb és megbízhatóbb információkat nyújtó harctéri felderítő- és monitorozó rendszerek alkalmazásában rejlő lehetőségek növekedése.

Formailag a leglátványosabb változást a műveleti struktúrában a harcmező légi lefogása műveleti kategóriának a megszüntetése jelentette. A két légi lefogási kategóriát, a harcmező megváltozott struktúrája miatt egyesítették, feloldották a légi lefogás és a stratégiai légitámadás célpontjai közötti esetleges ellentmondásokat. Sematikus ábrák illusztrálják az új légi lefogás és közvetlen légi támogatás során alkalmazandó lineáris- és nonlineáris tűzkoordinációs rendszabályokat.

A NATO-légierő által megvalósítható légi műveletek elemzése után levont következtetések:

- a politikai célok elérését biztosító légi műveletek felosztása, tipizálása rendkívül differenciált a szövetséges és a vezető tagállamok nemzeti légi doktrínáiban, azonban a leglényegesebb hadműveleti alkalmazási formákban elvi azonosság tapasztalható;
- tendenciának tekinthető, hogy a hadműveleti formákat továbbdifferenciálják, a XXI. század más típusú konfliktusainak való megfeleltetés és a legújabb technológiák alkalmazásával a műveletek az *úrbe* és az *infotérbe való* kiterjesztése céljából;
- megfigyelhető, hogy a klasszikus hadműveleti alkalmazási formák is folyamatos fejlődésen mennek keresztül, a doktrínáirók megpróbálják úgy továbbfejleszteni azok belső tartalmát, hogy megfeleljenek a mindenkori hadműveleti környezet által megkövetelt viszonyoknak;
- a háború lehetséges lefolytatásának menetében, valamint a légierő által betöltött szerepében egyfajta paradigmaváltás zajlott le, szakítottak az ún. *hagyományos*

mányos vagy másképpen *szárazföldi* szemléletű felfogással. A légierőt egyre inkább, mint biztonságpolitikai eszközrendszerként tartják számon;

- az MH Légierő által végrehajtandó műveleti formáknak elvi azonosságot kell mutatniuk a szövetségben alkalmazottakkal;
- a legfrissebb szellemi áramlatokat folyamatosan értékelnünk kell, mert azok legtöbbje később megjelenik a doktrínák szintjén is;
- az oktatás és képzés terén el kell érni, hogy a kurrens doktrínák a tananyag törzsét képezzék, amelyet kiegészítenének az előző pontban említett legújabb szövetséges és hazai kutatási eredmények.

A vezetés és irányítás kiemelt jelentősége miatt összegzi a legfontosabb vezetési elveket, formákat, jogosultságokat és kötelezettségeket.

A vezetéssel kapcsolatos főbb következtetések:

- a Magyarország szempontjából lényeges három légierő vezetési szint, térben és időben is elkülönül. A csatlakozást követően a hadműveleti vezetés, irányítás (OPCOM⁵, OPCON⁶) a NATO regionális légi parancsnok feladata és jogköre lett. A harcászati vezetés és irányítási jogkört (TACOM⁷/TACON⁸) a NATO-légierő illetékes hadműveleti szakcsoport és annak parancsnoka gyakorolja (COMICAOC⁹). A harcászati irányítás főbb feladatai kerülnek a nemzeti CRC-hez delegálásra.(ASOC¹⁰/CRC¹¹);
- az ASOC-rendszer csak korlátozottan képes megvalósítani a NATO-követelményeknek megfelelő *CRC-funkciót*, továbbá a nemzeti alárendeltségben lévő erők harcvezetésére is csak nagy korlátozással képes;
- a harcászati menedzsment (TBM¹²) szintjén a repülő és légvédelmi rakéta műveleti központok sem képesek a fegyverirányítást, a *harcmenedzsmentet* korlátozás nélkül végrehajtani, hogy csak többek között az IFF¹³-képeségek hiányát említsük;
- a NATO légi irányítási és vezetési rendszere is jelenleg átalakítás alatt van, így nekünk a folyamatosan változó struktúrához kell *illeszteni* a nemzeti erőforrásainkat.

A harmadik fejezet a Magyar Honvédség Légierő doktrínájának az alapvető nemzeti meghatározóit foglalja rendszerbe.

⁵ Operational Command (OPCOM) — hadműveleti vezetés.

⁶ Operational Control (OPCON) — hadműveleti irányítás.

⁷ Tactical Command (TACOM) — harcászati vezetés.

⁸ Tactical Control (TACON) — harcászati irányítás.

⁹ Commander Interem Combined Air Operational Centre (COMICAOC) — ideiglenes légi hadműveletiközpont parancsnoka.

¹⁰ Air-Support Operation Centre (ASOC) — Légi támogató műveleti központ

¹¹ Control and Reporting Centre (CRC) — irányító és jelentő központ.

¹² Tactical Ballistic Missale (TBM) — harcászati ballisztikus rakéta.

¹³ Identification friend or foe (IFF) — saját idegen felismerő.

„A Magyar Honvédség összhaderőnemi doktrínájának kell integrálnia majd azokat az ismereteket, amelyek szükségesek a nemzeti célok megvalósításáért folytatott összhaderőnemi műveletek sikeres megvívásához. Így az összhaderőnemi doktrína az elvi alapját, egyik legfontosabb kiinduló pontját jelenti a légierő doktrínának. A légierő doktrína szempontjából a műveleti struktúra döntő jelentőségűnek tekinthető, ezért a vizsgálat arra összpontosul.

Az összhaderőnemi doktrína fejlesztői a műveletek tipizálása folyamán egy rendkívül lényeges eltérést tettek a NATO-ban szokásos hadműveleti struktúrától: a katonai műveleteken belül nem a NATO-ban uralkodó légi, szárazföldi és tengeri műveleti kategorizálást alkalmazták, hanem a MH által potenciálisan megvívandó műveletekként a támadó, védelmi és az elszakadási műveleteket prognosztizálták. A doktrína a katonai műveletekben a légierő által végrehajtható részműveleteket sajátosan közelíti: a kiemelt jelentőségű légvédelmen kívül, megkülönbözteti az ún. légvédelmi jellegű feladatokon kívüli tevékenységeket is. Ide sorolja az ellenséges légierő erői és eszközei elleni támadóharcot, a mélységben történő elszigetelést, az offenzív légi támogatást, a harcászati légi szállítási műveleteket valamint a légi hadviselés támogató műveleteit.

Főbb következtetések és kritikai észrevételek az összhaderőnemi doktrína (tervezet) műveleteivel kapcsolatban:

- a doktrína nem képez egyértelmű irányelveket a légi és a szárazföldi műveletek integrációjára;
- a légi műveleti kategóriáknál nem a legfrissebb kutatási eredményekre támaszkodó, az Öböl-háború tapasztalatait széleskörűen felhasználó doktrínákat tekintették mintának, hanem az AP-3000 brit, és az ATP-33 (B) szövetségi doktrína képezte a kiindulási alapot. Így a légi műveletek struktúrája nem felel meg a korszerű felszíni erők elleni műveleteknek.

A tágabb értelemben vett doktrína direkt determinánsai közé tartozónak tekintett katonaföldrajzi viszonyok tárgyalását — a teljesség igénye nélkül — csak a komplex elemzés biztosítása érdekében tárgyalja.

A vizsgálatot követő megállapítások:

- természetföldrajzi viszonyaink miatt összességében kijelenthetjük, hogy a geostratégiai helyzetünk kedvezőtlen, ami hatványozottan jelentkezik a légierő által megvalósítandó feladatrendszer vonatkozásában;
- az aktív légvédelemi harcok megvívásához a földrajzi adottságaink szinte minden irányban kedvezőtlenek. Ezek alapvető okai:
  - a szomszédos országok repülőtereinek relatív közelsége;
  - az államhatár kis és földközeli magasságon történő rejtett megközelítését biztosító terepviszonyok;
  - az ország mélységében elhelyezkedő, a katonai védelem lehetséges súlypontjait képező objektumok (Budapest, Százhalombatta, Paks, Dunaújváros) viszonylag rejtetten megközelíthetőek és támadhatóak;

- a földi bázisú felderítő és légvédelmi eszközök kedvezőtlen telepítési és korlátozott alkalmazási lehetőségei;
  - a kismélységekből fakadóan létfontosságú objektumok, városok (megyeszékhelyek) találhatóak az országhatárhoz 1-3 repülési perc távolságra.
- a hátrányos földrajzi adottságaink ellensúlyozására egy sor technikai, és koncepcionális változtatás célszerű:
- az ország veszélyeztetettségének időszakában, az igazán hatékony és reális védelem biztosítása érdekében feltétlen ki kell egészíteni a földi bázisú felderítő rendszerünket valamely légi telepítésű felderítő eszközzel. Integrálnunk célszerű a NATO korai előrejelző és riasztó rendszerébe;
  - a légvédelmi fegyverzet jövőbeni modernizációjában prioritásként javaslom kezelni a reakcióidő problémakörét, mert csak kis reagálási idejű eszközökkel lehet eredményesen oltalmazni a határközeleli objektumainkat;
  - a légierő vezetési-irányítási rendszerét mind jobban meg kell feleltetni a C4 (C3)I követelményeinek.
- a hazánk elleni esetleges agresszió katonai elhárítása feltételezi egy átmeneti időszak meglétét, ameddig a szövetséges erők beérkeznek Magyarországra. Belátható, hogy az átmeneti időszakra ki kell dolgozni egy a haderő-, benne a légierő-alkalmazási forgatókönyvet, amelynek egyik fő determinánsa a katonaföldrajzi tényezők lehetnek;
- az előző tételből fakadóan a hatékony védelem érdekében a haderő struktúráját, a kérdéses időszakban kialakítandó diszlokációját, a készségi szolgálatok rendszerét és működtetését is meg kell feleltetni a követelményeknek;
- a tárgyiasult doktrinális irodalomnak konkrétan tükröznie kell a felsorolt kívánalmakat, és egyértelmű ajánlásokat kell megfogalmaznia a gyakorlati alkalmazók számára.”

AZ ÉRTEKEZÉS BIZOTTSÁGI MEGÍTÉLÉSE

A nyilvános vitán a jelölt érthetően, meggyőzően ismertette téziseit. A bírálók az opponensi véleményben kifejtett megjegyzésekre, kérdésekre adott válaszait elfogadták.

A bíráló bizottság a nyilvános vitán az alábbi kérdésekre kért választ a jelölttől:

1. Milyen lényeges különbséget lát a régi szovjet hadtudomány által megfogalmazott és a mai NATO-doktrínafelfogás között? Hogyan ítéli meg a doktrínák tartalmi és formai fejlődésének a tendenciáit?

2. Értekezésében javasolt doktrínafejlesztés módszerének a megváltoztatása esetében milyen konkrét javaslatok vannak?
3. Az értekezésében kritikával illette az összhaderőnemi doktrína hadműveleti alkalmazási formák egyes részleteit. Helyette milyen módosításokat tartana fontosnak a végleges doktrínaváltozatnál?

A kérdésekre adott válaszok az értekezésről alkotott pozitív képet még meggyőzőbbé tették.

A Bíráló Bizottság összegzett véleménye:

- a jelölt témaválasztása időszerű;
- az elkészült munka egyértelműen bizonyítja a téma és a kapcsolódó szakirodalom széleskörű, átfogó ismeretét, annak alkotó alkalmazását;
- az értekezés tartalmazza a jelölt önálló, tudományos igénnyel megfogalmazott és bizonyított gondolatait, következtetéseit;
- az értekezés felépítése jól strukturált, nyelvezete, stílusa világos, érthető, megfelel a magyar nyelv szabályainak;
- a szakterminológia alkalmazása pontos és szabatos;
- az értekezés anyaga:
  - felhasználható a katonai felsőoktatásban, a doktori képzésben;
  - kiindulási alapul szolgálhat a légierő, és segítheti a katonai stratégiával valamint az összhaderőnemi és haderőnemi doktrínákkal foglalkozó szakemberek fejlesztési és kutatási tevékenységét;
  - hozzájárulhat a doktrínából kiinduló szabályzók, harcászati kézikönyvek, útmutatók elkészítéséhez;
  - elősegítheti a parancsnokok és törzsek hadműveleti-harcászati felkészítését.

„A JELÖLT ÖNÁLLÓ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYÉNEK ISMERI EL¹⁴:

- a legfontosabb NATO-tagállamok légierőinek nemzeti, valamint a Szövetség harcászati légi doktrínái tartalmi és formai összehasonlító elemzésének az elvégzését. Ennek eredményeként a Magyar Honvédség Légierő perspektivikus alapidoktrínája (hadműveleti doktrína) legfőbb tartalmi és formai követelményeinek az összeállítását, a dokumentum struktúrájára javaslat kidolgozását;
- a magyar nemzeti légierő doktrína (légierő-elmélet) fő és egyes nemzeti rendszerbe foglalásának kimunkálását;
- a légierő doktrína Szövetséges (a NATO-tagságunkból fakadó) követelményrendszerének a definiálását. A NATO-tagállamokban meghatározó legkorszerűbb légi hadviselési elvek szintetizálását a magyar légierő szellemi integrációs stratégiájának a meghatározásához. A legújabb, elsősorban amerikai kutatási eredményeket tükröző légi műveletek összefoglalásának az elvégzését, a doktrínákban jelentkező trendek bemutatását.”

---

¹⁴ Idézet a Bíráló Bizottság jegyzőkönyvéből (ZMNE Doktori Tanács titkárság).

A 7 tagú Bíráló Bizottság által az értekezésre adható maximális 30 pontból a jelölt 28 pontot (93%-ot) kapott, így *summa cum laude* minősítésű doktori (PhD-) cím odaítélésére tesz javaslatot a ZMNE Doktori Tanácsának.

ÖSSZEGZÉS

A hadtudományi kutatások egyik kiemelkedő eredménye ez a doktori (PhD-) értekezés. A szerző nappali ösztöndíjas hallgatóként kezdte kutatómunkáját, később a ZMNE HTK Légvédelmi tanszék egyetemi tanársegédje lett. Kutatómunkáját példászerűen végezve, erőt energiát nem sajnálva céltudatosan dolgozta fel a rendelkezésre álló NATO-irodalmat, azt elemezve részarányosan eredményeit nyilvánosságra hozta. Cikkek, pályázati tanulmányok, tanulmányok sorát írva jutott el az értekezés megírásához. Munkáját siker koronázta, amit ez az ismertető is reprezentálni akar.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] Krajnc Zoltán őrnagy: Szerzői ismertető (*A magyar légierő doktrínáját befolyásoló tényezők komplex vizsgálata* című doktori /PhD/ értekezésről).
- [2] A bíráló bizottság jegyzőkönyve.